

IZ MEDGENERACIJSKIH PROGRAMOV

KAJ DRŽI POKONCI LJUDI V TEŽKIH ČASIH, DA DOSEŽEJO VISOKO STAROST?

UVOD

Ko sem pri štiridesetih občudovala pokončnost in trdnost svojih ostarelih stricev in tet, so me začele zanimati širše rodbinske vezi, zanimalo me je predvsem, kako so držali v težkih razmerah, ne obupali in povrh dočakali še lepo starost. Če ne bi videla stisk srednje in mlajše generacije, ne bi začela tako globoko brskati v korenine rodu. Zanimalo me je, kako so prenašali preizkušnje in iskali pot do rešitev težav, kako so vplivali s svojim ravnanjem na okolico, kje so dobili moč za premagovanje krivic in naporov. Ker so jih preizkušnje utrdile, se lahko učimo od njih.

K pisanju me je spodbudila tudi izjava moje dvajsetletne hčerke, ki me je ob naslovu članka izzvala, naj raje razmišljam, kaj drži pokonci mlade ljudi v času obilja, ker je to veliko večji problem, kot preživeti v pomanjkanju. V težkih razmerah je lažje, ker točno veš, da moraš narediti vse, da preživiš in se naučiš delavnosti. Ko minejo težki časi in je vsega dovolj, ni pravega motiva in smisla, kaj sploh storiti, ker ti tega pač ni treba, potem pa gredo ljudem samo neumnosti po glavi. Njena misel je bila zame res izziv.

MOJA SREČEVANJA S STAREJŠIMI

Od vedno so me pritegnili stari ljudje in sem jih rada poslušala, ker so bili zame vir zanimivih informacij in izkušenj. Ko sem imela petnajst let, sem na vrtu poslušala starega očeta v 93. letu in se mi je zdelo strašno zabavno, ker mi je govoril, kako se je zaljubil v staro mamo, ki je nikoli nisem poznala, saj

je umrla pred mojim rojstvom. Takrat sem že vedela, da se v starosti ljudje bolj spomnijo podrobnosti iz mladosti kakor sprotnih stvari. Ko sem bila starejša, sem iz njih hotela priklicati spomine in male modrosti, ki bi mi prav prišle v življenju. Zнала sem se jim približati, verjetno so tudi začutili, da jih cenim in spoštujem, saj so mi radi povedali o sebi kaj lepega in pomembnega.

Ko smo bili na prehodu iz srednje šole na fakulteto, smo se mladi vključili v prostovoljsko delo *Servisa dobrote mladih* za kakšno uro na teden, in sicer smo sprejeli skrb za različne oblike pomoči ostarelim ali prizadetim osebam – od prinašanja živil iz trgovine, spremljanja na sprehodu, sekanja drv ali prevoza premoga do klepeta na domu z ostarelimi ali varovanja odrasle težko prizadete deklice. Občasno smo šli v dom za stare ljudi zapet ob kitari ali se pogovarjat z oskrbovanci doma. Ker so prestali v življenju marsikatero preizkušnje, mi pa smo še bili pred njimi, sem jih rada poslušala. Opisi življenja so bili zanimivi z različnih vidikov, npr. z zgodovinskega, socialnega ali s kulturnega vidika, a bilo je še nekaj več kot to. Spoznavali smo, kaj so prestali in kako jih je to oblikovalo, videli smo žar v očeh in nasmeh, ko so pripovedovali, ali pa bolečino, ki je šla čez njihova usta, ker so se čutili osamljene in zapuščene od svojcev.

Imela sem tudi to srečo, da so tako po moji kot po moževi strani sorodniki dočakali visoko starost – od čez osemdeset do preko sto let. Oba sva jih rada obiskovala, nekaj že pred poroko in potem ves čas z otroki. Sama sem jih pogosto spremljala k zdravniku, med čakanjem na pregled pri specialistih

so nastajali najpomembnejši pogovori, zato se mi še zdaj zdi čakanje pred ambulantami poseben in pomemben čas, ko človek zbere svoje misli, se poglobi vase in se lahko sreča s seboj in z drugimi, če seveda ne gledajo vsi v svoje mobilne telefone. Moje prvo delovno mesto zdravnice je bil dom za ostarele in posebni delovno varstveni zavod. Izkušenj s starejšimi sem si sčasoma nabrala veliko.

Ko je za demenco zbolel moj oče, sem vedela, da moram pohiteti z zbiranjem podatkov, da ne bi izročilo prejšnjega rodu šlo v pozabo. Oče je bil peti od šestih otrok, živa je le najmlajša teta, ki je že blizu osemdesetih.

Moj oče in teta sta se poročila, en brat je kot profesor slavistike dočakal 94 let, drugi brat, duhovnik, 91 let, dve sestri sta bili profesorici, ena slavistike in druga geografije z geologijo, umrli pa sta v 71. in 81. letu starosti. Ko pomislim nanje, se spomnim njihove vedrine, lepih odnosov na starost, četudi so se kdaj zbadali, radoživega spremljanja življenja do pozne starosti, zanimanja za nas mlade, kaj počnemo, živega pripovedovanja o svojem delu, povezanosti s širšo družino in jasnih vrednot v družini.

Na starost so kljub pešanju bili duševno še polni notranje moči, ob obiskovanju so se tolikokrat zahvaljevali za majhne stvari, videla sem, da so nekako spravljene s seboj in s svetom ter da so v miru, celo blažji kot prej. Spoznala sem, da celo v zelo težki bolezni, kot je demenca, ne obstajajo omejitve za rast, in sem še v tej bolezni videla smisel, ko sem gledala očetovo zorenje v zadnjih letih, ter pomen za odnos med njim in mamom ter nami.

ZBIRANJE ZAPISOV O PREDNIKIH

Pri svojih ugotovitvah sem se bolj naslonila na očetov rod, ker je več ohranjenega kakor po maminem rodu. Pri zbiranju sem se naslonila na več virov. To so bili

namenski pogovori in spraševanja tete in njene starejše sestrične o rodbini, zadnja leta sprotno zapisovanje spominov in besed očeta, zapisovanje pogovorov s stricem v domu starejših občanov o njegovem predanem delu z dijaki in pogovorov, v čem je videl smisel svojega plodnega življenja, od drugega strica pa pogovorov o mnogih izkušnjah, ki jim je bil priča kot duhovnik. Poslušala sem tudi posnetke magnetofonskih trakov iz obdobja od leta 1947 do leta 1967, ko je stric v obdobju begunstva v Ameriki shranil vsa pisma, ki jih je dobil od domačih in ki so natančno opisovala razmere in življenje v tistem času.

Spodbudo za zbiranje gradiva mi je dal tast, ki je navdušen rodoslovec in ki mi je pomagal narediti družinsko drevo. Sem pa kmalu opazila, da me bolj kakor podatki o rojstvu in smrti sorodnikov zanimajo izkušnje ljudi – te dajejo odgovor na vprašanje, kaj je tisto pravo življenje.

Po očetovi smrti sem veliko izvedela tudi o mamini družini, predvsem o zamolčanih dogodkih nenadnih smrti treh njenih sester, ki so umrle v težkih okoliščinah, o čemer se pred otroki ni govorilo. Zanimala so me dogajanja v povojnem obdobju in vprašanje narodove sprave. Mislim, da gre tako na osebni ravni kakor na ravni naroda v jedru za vprašanja žalovanja, prebolevanja izgub in iskanja smisla le-teh ter za vprašanje, kako najti novo pot, da bi lahko svobodneje, z manj grenkobe ali zamer, in bolj sproščeno živeli in se usmerili v izzive, ki so pred nami.

Ob odkrivanjih rodbinskih vezi sem spoznavala realno plat življenja, da so v njem vzponi in padci, in če se iz njih kaj naučimo, gremo lahko modrejši naprej. Videla sem, da imata praktično vsak posameznik in vsaka družina skozi daljše obdobje tako dobre kakor slabe strani in da je življenje neverjetno dragoceno v vseh starostnih obdobjih.

SKUPNE ZNAČILNOSTI

Če je vsaka družina nekaj posebnega, pa lahko rečem, da je v vsaki nekaj tipično slovenske izkušnje. Tako tudi v naši širši družini.

Prva taka skupna ugotovitev je bila, da je družina še tri generacije nazaj (torej rod mojih starih staršev) bila zelo številna, umrljivost otrok pa velika, od desetih otrok jih je preživelo šest. Otroci so se vsi poročili, razen pratete, ki je skrbela za ostarele starše. Imeli so tudi sami številne družine, saj tako moj oče kot moja mama izhajata iz družine s šestimi otroki.

Druga ugotovitev. Med sicer dosti lepimi odnosi v družini je bila tudi dolgoletna razprtija med prastricem in ostalimi sorojenci zaradi zamere ob delitvi premoženja. Manj stikov v tej generaciji pa kljub vsemu že v naslednjem rodu ni bil več razlog, da bi zamero gojili naprej, saj so sestrične in bratrance uspeli imeti stike in so sčasoma zgladili odnose.

Tretja ugotovitev se nanaša na izgube. V generacijah pred in med drugo svetovno vojno ter v povojnem času je bilo zaradi političnih in verskih prepričanj ter zaradi drugih razlogov veliko bolečih izgub in onemogočanja v poklicnem življenju. Sorodniki so bili namreč izobraženci in v širšem sorodstvu je prišlo tudi do politične emigracije v Argentino, dva sorodnika sta duhovniški stan pridobila v begunstvu, eden je ostal v zamejstvu do svoje smrti, stric pa se je iz Amerike po več kot dvajsetih letih vrnil v domovino v ne prav lahke razmere takratne Jugoslavije.

Četrta ugotovitev: kot zdravnica sem opazila, da je bilo v dvajsetletnem dopisovanju v Ameriko veliko govora o boleznih v času med vojno in po vojni. Prevladovali so prehladi, bronhitis, škrlatinka, gripa, otroška paraliza ter ponavljajoče se

revmatične težave ali neprestano pokašljevanje. Le v resnem stanju so poiskali pomoč zdravnika. Opažam drugačno držo do prinašanja zdravstvenih težav v tistem času.

Peta ugotovitev je o tem, koliko so si v najtežjih časih pomagali sorodniki med seboj in kako so bili iznajdljivi. Zanimiv je bil opis tete, kako so si vsak dan med okupacijo Ljubljane nosili kanglico mleka iz Dravelj preko italijanske meje v Šiško. Daljna teta, ki je imela kozo, je vedela, da stara mama v Šiški za majhne otroke nima dovolj mleka na karte, saj je takrat na mlekarni pisalo, koliko se dobi v decilitrih za določeno starost otroka. Desetletna deklita je vzela s seboj triletno sestrico in včasih še sedemletnega bratca ter skušala dobiti dovoljenje od vojaka s tem, da je rekla: »Molti bambini, niente latte!« In vsakokrat ji je uspelo prepričati vojaka, da je dovolil izmenjavo kanglice z mlekom. Še večja pomoč je bila, ko so med vojno v pritličje svoje hiše sprejeli in nastanili stričevo številno družino ter poskrbeli za otroke ipd.

Šesta ugotovitev: v vojni so izkusili pomanjkanje in pogosto niso imeli niti tega, kar so nujno potrebovali. Vse to se jim je zapisalo pod kožo do starosti. Kasneje se je to kazalo kot izrazita skromnost do sebe, skoraj bi rekli kot skopost. V času vojne je bilo namreč treba zelo paziti, da ostane kaj za naslednji dan in za naprej. Na vsakem koraku so si prizadevali kaj pridobiti ali prislužiti, npr. na železnici, ko so kurjači metali premog, so ga fantje lovili in ga po koščkih prinašali domov. Deklice so hodile k »štrikarci« in so ji pomagale dajati volno v štrenah na kolute, za pomoč pa jim je dala kako liro. V hudem pomanjkanju so jim pomagali sorodniki iz Amerike s paketi hrane ali s kosi oblačil; spominjajo se, kako so vsi stali okoli mize v pričakovanju, kaj je notri, in potrpežljivo čakali, da se je skrbno razvezalo paket z vrvico in so tako lahko vrvico v celi dolžini

shranili. Kljub vsemu so imeli za kruh in je stara mama skrbno kuhala, vendar je tudi nemalokrat v pismih potožila, kako težko je poskrbeti za vse v družini, da imajo topel obrok, ker prihajajo ob tako različnih časih domov, ter da je po več ur za štedilnikom in ji ne uspe drugega narediti, a je vztrajala, da je obed zelo pomembna stvar v dnevu.

Sedma ugotovitev. Molčanje o težkih dogodkih med vojno in po njej zaradi strahu pred posledicami in iz previdnosti, da ne bi bila oškodovana mlajša generacija. V našem sorodstvu ni ostalo odkrite teže ali zagrenjenosti zaradi prizadejanih krivic, o tem se tudi nikoli ni kaj dosti govorilo. Tudi če se nista prenesli zamera in zagrenjenost, pa sta se podzavestno prenesla strah pred izgovorjenim in previdnost. To se je zalezlo do kosti. Dejstva niso šla v pozabo, ampak so bila skrivnost. Pred otroki oče in strici niso govorili; ne vem, koliko so se med seboj pogovarjali v najtežjih letih. Tudi v pismih v Ameriko so zaradi pregledovanja pošte sporočali le dovoljene stvari. Ker se je molčalo ali le s previdnostjo govorilo o pomembnih prelomnih dogodkih v rodu, se ni predalo zgleda mnogih pogumnih dejanj in drže klenih sorodnikov, ki so se soočili s premagovanjem nasprotovanj in s težavami vseh vrst. Šele na starost sem izbrskala vse te dragocene spomine, ki bi šli v pozabo in bi nastala nenadomestljiva vrzel.

Osma ugotovitev. Ker stari starši zaradi finančnih in družinskih problemov niso mogli niti obiskovati niti dokončati srednje šole, so z veliko prizadevanja za izobraževanje svojim otrokom omogočili šolanje in vsi otroci so fakultetno izobraženi. Kljub težkim finančnim razmeram so našli sredstva za nakupe kvalitetnih knjig, za branje pa so ostali le nedeljski popoldnevi ali pa kakšne »ukradene« večerne ure po končanem gospodinjskem delu.

Nadalje se spominja teta, da je bil po vojni na duhovnem področju za verne težek čas, pa je bilo vseeno veliko več ljudi v cerkvah, več duhovnih poklicev in več otrok v družinah. Zasedila sem misel: »Živa vera me močnega stori.« Omenjajo večjo trdnost glede vrednot in spoštovanja starih. Pri sorodnikih sem opazovala jasno usmeritev glede dela, ki ga je treba pošteno opravljati.

Še bi lahko naštevala. Vsakdo ima v svoji širši družini spomine na mnogo dobrih izkušenj.

KAJ TOREJ DRŽI POKONCI LJUDI V TEŽKIH ČASIH?

Najprej **medsebojna pomoč**. V kriznih časih ljudje veliko bolj stopijo skupaj in je več medsebojne pomoči. Blagostanje naredi ljudi neobčutljive za stisko drugih, kot pravi pregovor, da »sita vrana lačni ne verjame«. Če pa ne potrebujemo več drug drugega in ne Boga, kot mi je rekla teta, se človek znajde vedno bolj v individualizmu in osamljenosti.

Pričakovanje in hvaležnost. Ker je bilo malo stvari, so jih bolj cenili in se jih razveselili, ko so jih dobili. Ne da se opisati pričakovanja ob odpiranju paketov iz Amerike. Za darove so bili globoko hvaležni, kar so izražali v pismih, ob tem je staro mamo težilo, da ne bo mogla nikdar povrniti dobrotnikom. Hkrati pa je zapisala, kako se trudi olajšati težave komu drugemu ob sebi. Če imajo sedaj otroci vse, še preden si sploh česa zaželijo, jih oropamo pričakovanja in veselja nad prejetimi stvarmi, ker prelahko pridejo do njih. Potem tudi hvaležni ne bodo, ker ni bilo čakanja in napora za dosego cilja.

Potrpljenje in znati počakati. Ko so bile med vojno težke razmere in so živeli v pomanjkanju, so znali bolj potrpeti in počakati. Ne le da so čakali v dolgih vrstah za hrano na karte, ampak so potrpeali tudi v zdravstvenih težavah. Čeprav so bile nadležne, niso

»zapanicirali«, temveč so poskrbeli za nego in podporo, po drugi strani pa so zaupali, da se bodo nekako izmazali, le v težjih primerih so šli do zdravnika. Realnejši so bili ob običajnih težavah, ki se tičejo zdravja, manj je bilo pričakovanj od zdravnikov, bolj vdano so prenašali težave, ker niso imeli denarja za zdravnika ali ta ni bil dosegljiv. To ni nujno vedno dobro, zagotovo pa so razvili večjo trdnost in utrjenost v prenašanju tegob. Pomagali so si pogosto sami, z domačimi ljudskimi nasveti, ker drugih možnosti ni bilo. Velikokrat so v boleznih prosili za pomoč Boga ali se priporočili drugim v molitev. Tako se niso čutili same in zapuščene, pričakovali so namreč pomoč od zgoraj, sprejemali so neizogibno ter računali, da jih nekdo štiti in varuje kljub vsemu hudemu. Hkrati so v boleznih izkusili bližino in pomoč svojcev.

Dobri medsebojni zgledi, ki se prenašajo. Ker so bili vsi, tako sosedje kakor sorodniki, v podobni situaciji zaradi vojnih razmer, slabe hrane ipd., so se medsebojno z zgledom opogumljali v prenašanju pomanjkanja in v zdravstvenih težavah. Dobrota je nalezljiva. Kar so sami prejeli, npr. pomoč neznancev v begunskem taborišču, so dajali na drug način drugim naprej. Ker so vedeli, da morajo držati skupaj in zdržati v težkih razmerah, in ker niso mogli računati na zunanjo pomoč, so bili bolj solidarni in vedno bolj sposobni prenašati težave sami. Lastno prizadevanje za dobrine in zdravje je spodbudilo iznajdljivost in večjo odpornost, da so kljub težavam naredili, kar je bilo treba. V teh prizadevanjih so se okrepile sosedske in sorodniške vezi.

Čas za druge v družini ali v drugih krogih. Radi so se srečevali in izmenjavali mnenja, niso jih zaposlovale mnoge stvari in naprave. Imeli so vsakdanje stike s sosedi in s sorodniki, medsebojno so si pomagali. Vezi so bile, vsaj v našem rodu, močne in povezanost kljub razdaljam stalna in zvesta.

Zmernost, pa ne le v hrani in pijači. Živeli so skromno, imeli se manj stvari in manj informacij, doživeli so manj dogodkov v enem dnevu ali letu, ti pa so se bolj vtisnili v spomin. Pogosto so jih podrobno opisovali in se jih spominjali do pozne starosti. Ni jih begalo toliko informacij in opravkov, v enem dnevu tudi niso bili na toliko različnih krajih, ker ni bilo takih prevoznih sredstev, manj je bilo razpršenosti, so se pa svojim nalogam temeljiteje posvetili in osredotočeni so bili na nekaj glavnih vidikov življenja.

Našli so **čas za branje knjig**. Takrat v knjigarnah ni bilo toliko knjig in denarja so imeli malo, tako da so knjige skrbno izbirali in sčasoma večali domačo zbirko dobrih knjig. Moja stara mama, priučena šivilja in vedno željna branja, se je učila ob svojih študiranih otrocih, ko jih je izpraševala za teste, za to pa je imela čas, ker je bila doma.

Gor so jih držale **trdne vrednote**, ki so jih kljub nasprotovanjem ohranjali, posebej vero, poštenost in delavnost. Nekateri so zaradi tega tudi plačali, npr. strica pravnika so zaradi načelnosti predčasno – pri 43 letih – upokojili, kot družina pa so se morali štirinajstkrat seliti zaradi premestitev na delovnem mestu, vse to se je zgodilo zato, ker je ohranil svoje mišljenje in šel svojo pot.

Pa **modrost**. Drugi stric, profesor v gimnaziji, je znal z modrostjo ravnati s takratnim vodstvom, upošteval je navodila in naloge, hkrati pa je kljub drugačnemu nazorskemu prepričanju s svojim prizadevnim in korektnim delom ohranil ugled pokončnega in priznanega slavista. Ostal je pokončen v svojih vrednotah; ni toliko govoril, kakor se je trudil živeti po njih, in hodil je v oddaljeni kraj k maši.

In ne nazadnje **obredi**. Zanimivo je, da so v družini imeli redno večerno molitev, celo na kolenih, tako da so mlajši klečali na stolu, drugi pa na tleh. Ohranjali so zvestobo, npr.

enkrat letno izlet na Šmarno goro ali v Vipavo, ter držali so dnevni red in ritem. Mislim, da bo kar držalo, ko pravijo: »Ohranjaj red in red te bo ohranjal.«

Poleg zmernosti v dobrinah je bilo tudi **manj pričakovanj od življenja** v smislu, kaj bi se jim moralo zgoditi in kaj vse bi morali doživeti, ohranjali so trezen pogled in zadovoljstvo. Zadovoljni so bili z manjšim, zdi se, da je bilo življenje bolj obvladljivo, čeprav je bilo materialno lahko zelo težko.

Opogumljajoče se mi zdi videti pri sorodnikih, da jim ni bilo takoj v življenju od začetka vse jasno ter da nas življenje pripelje do pravih vrednot in izkušenj preko raznih stranpoti ali da šele na starost pridobimo nekatere lastnosti. Prav omenjeni stric slavist je v času druge svetovne vojne na fakulteti pri študiju izgubil več let zaradi takratnih vojnih razmer ter takoj po vojni zaradi dveletnega vojaškega roka v jugoslovanski armadi. V pismu v Ameriko je dobesedno obupoval nad svojim študijem, saj tridesetleten še ni zaslužil ene plače, in je zapisal, da bi se najraje zaposlil kot delavec za šest ur, ali da tudi če bo kdaj končal študij, ne bo v delu nikoli užival. O tej svoji krizi nam ni nikoli govoril, vsi smo ga videli in cenili kot navdušenega gimnazijskega profesorja, predanega svojemu delu. Škoda, da si kdaj ne povemo tudi takih stvari, da bi lažje vztrajal mladi rod.

Še največ težav mi predstavlja videti zadržanost sorodnikov pri predajanju povojnih izkušenj ali drugih hudih izkušenj, ki so jih preživeli. To zadržanost lahko razumem v smislu, da je že to, da se niso zagrenili, velik dosežek in da jim je to omogočilo, da so se lahko svobodneje predali svojim nalogam. Gotovo pa se osiromaši družinski spomin, če se ne govori o smrtih ali pregnanstvu, saj se kasneje težko zapolni vrzeli. Ločim med tem, da so bile preizkušnje, ki jih je bilo modro zamolčati, in tem, kako bomo mlajšemu rodu

predali izkušnje premagovanja težav, če se ne govori o travmatičnih dogodkih.

Mislim, da bi sedaj stari ljudje morali večkrat spregovoriti o tem, kako so prestali težke stvari. To bi bilo zanje dobro, ker bi se olajšali in bi spregovorili o zamolčanem, po drugi strani pa bi mladi lahko videli, kako so uspeli preživeti in ostati pokončni, zmerni in vedri ter zaživeti v novih razmerah. Kako torej uiti iz primeža strahu, saj potomcev ni treba zavarovati pred podobnim trpljenjem, temveč jih je treba naučiti prenašati težave in se z njimi soočati ter jih opogumiti, da bodo že našli dobre rešitve za izzive, ki jih čakajo. Tako kot so jih starejši sami. Premalo je predajanja izkušenj, da bi povedali, kako nam je kljub vsemu uspelo.

Vse to kaže, da narod in posamezniki, ki so nevede zagrenjeni v svoji starosti in ki neprestano tožijo, še niso mogli dati iz sebe bolečine in iskati lepih stvari v sedanjem trenutku. Spregovorimo sebi in mlademu rodu o tem, kaj smo se naučili v življenju, o dobrih stvareh, ki smo jih potegnili iz težkih razmer, *kako* smo nekaj prestali, in ne le, *kaj* smo prestali, ter kaj nam daje moč za vsakdanje preizkušnje.

Naši zanamci imajo svoje izzive, ne naših, in ker potrebujejo dobre izkušnje, vidim veliko možnosti učenja od starejše generacije. Verjamem, da še ni prepozno za oboje. Kadarkoli pred smrtjo je še možno pogledati na dejstva svojega življenja blažje in opogumljajoče za druge. Vedno se lahko še notranje bogatimo in rastemo.

Preteklosti ne raziskujemo zaradi preteklosti same, temveč zaradi želje po bogatitvi iz nje, predvsem pa želimo najti stične točke, ki dajejo prihodnjim rodovom oporo v življenju.

V globini srca verjamem, da so vprašanja, s katerimi se srečujemo v življenju vsi ljudje, v generacijah in skozi zgodovino, enaka,

zelo osnovna in temeljna, oblike in načini življenja pa so drugačni, zato so potrebni novi odgovori. Ker sta sedaj razvoj in hitrost števila sprememb v eni generaciji veliko večja, kakor je bilo kdajkoli v zgodovini, se dozdeva življenje manj obvladljivo in razlike med generacijami večje. Izziva sta umiritev in zmanjšanje števila tistih stvari, ki nam jemljejo pozornost na bistveno. Želimo si srečati stare ljudi, ob katerih bi se spočili in umirili, ki imajo trdnost od znotraj, ki se rodi iz preizkušenj in omogoča prestati preizkušnje. To nam lahko dajo starejši.

ZAKLJUČEK

Zaključila bi s spoznanjem, da so dobri medosebni odnosi in druženja skupaj s potrpljenjem in z medsebojno pomočjo temelj moči, da preživimo težke čase. Naše prednike so držale načelnost in zvestoba svojemu prepričanju in pripadnost družinski skupnosti. Na stara leta pa tudi vera v mlado generacijo, ko so nam dajali spodbudo in zaupanje, da bomo s svojo iznajdljivostjo našli rešitve za sodobni čas.

Ni pomembna le dolžina življenja, temveč kako preživimo zadnja leta. Ker se lahko do zadnjega dogajajo še velike spremembe tako v starem človeku kakor v odnosih med generacijami, smo lahko zaradi podaljšane življenjske dobe starejši in mlajši bogatejši. Zato iščimo stvari, ki naredijo zadnja leta življenja dobra in lepa, da bi lahko rekli, da smo hvaležni za ta dodana leta, ki jih v preteklosti niso imeli.

Velik pomen torej vidim v prenašanju izročila med generacijami, saj sem ob spoznavanju korenin svojega rodu spoznala marsikaj o sebi in življenju nasploh, se obogatila z izkušnjami in dobrimi zgledi bližnjih iz preteklosti, lažje razumela nekatera dosedanja ravnanja sorodnikov in hude stvari v dediščini, se učila realnosti ter pridobila

usmiljenje do šibkosti v ljudeh in sebi. V prisposodbi bi lahko rekla, *kot bi človek dobil trdnejšo hrbtenico*, ker se zave vseh členov, ali *kot bi se našel na čvrstem drevesu z globokimi koreninami*.

Tako za narod kot družino je treba o zamolčanih in sramotnih temah spregovoriti, hkrati pa ugledati toliko lepih stvari. Ker zaradi prezasedenosti z medijskimi informacijami in mnogimi dejavnostmi mlajši rod redkeje sprašuje in posluša starejše, bi bilo morda dobro, da sami iščemo prilike, da se jim približamo, ko je za to primerno.

Generacije pred nami sta zaznamovala vojna in pomanjkanje, vendar sem pri svojih sorodnikih videla, da niso le vsega skupaj preživeli, ampak so potegnili plemenite poteze, ki so jih gor držale do pozne starosti.

O vprašanju, kaj naj gor drži mlade v času obilja, pa verjetno lahko premišljujemo samo skupaj z njimi.

dr. Barbara Merše

PROSTOVOLJSTVO IN SPOLNA VLOGA

Osvežitveni tečaj za prostovoljce v Dobrni, od 16. do 18. novembra 2017

Tudi letos je v novembru v Termah Dobrna potekal tradicionalni osvežitveni tečaj za prostovoljce Zveze medgeneracijskih društev za kakovostno staranje, ki deluje pod okriljem Inštituta Antona Trstenjaka. Tečaj je namenjen tako osebnemu razvoju prostovoljcev kakor razvoju prostovoljstva za kakovostno staranje in medgeneracijsko sožitje. Vsako leto izberemo aktualno temo in jo nato skupaj raziskujemo strokovnjaki iz Inštituta Antona Trstenjaka in prostovoljci iz vse Slovenije. Letošnja tema je bila *Prostovoljstvo in spolna vloga* s poudarkom na moškem prostovoljstvu.

Tema odgovarja na dejstvo, da je med prostovoljci, ki se udeležujejo na področju